

طعم حوتس اخلاق در خانوادہ

ہادے حسین خانے

کتاب حواء

طعم خوش اخلاق در خانواده

هادی حسین خانی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

طراح جلد: مهدی جعفری

چاپ و صحافی: هنگام

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: حسین خانی، هادی، ۱۳۴۳-

عنوان و نام پدیدآور: طعم خوش اخلاق در خانواده / هادی حسین خانی.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۸ ص.

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال شابک: ۶-۲۴۹-۱۵۹-۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: خانواده‌ها - جنبه‌های اخلاقی.

موضوع: خانواده‌ها - جنبه‌های مذهبی - اسلام.

موضوع: اخلاق اسلامی. موضوع: ارتباط در خانواده.

موضوع: راه و رسم زندگی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ط۵/ح ۲۵۳ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۶۴

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۵۹۴۰

تهران: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی،

پلاک ۵۶ تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

همه حقوق محفوظ است

فهرست

۱۱.....	پیشگفتار
۱۵.....	مقدمه
۱۹.....	گفتار اول: اخلاق در گفتار گو.....
۲۱.....	۱. سلام کردن
۲۳.....	۲. اظهار محبت
۲۵.....	۳. صداقت
۲۶.....	۴. گوش دادن
۲۸.....	۵. پرهیز از تنش های کلامی
۲۹.....	۱-۵. جر و بحث
۳۱.....	۲-۵. پرسش های نابجا
۳۱.....	۳-۵. نق نق کردن
۳۷.....	گفتار دوم: اخلاق در حل تعارض بین فردی
۳۹.....	۱. زمینه های تعارض
۴۰.....	۲. آسیب های تعارض

۳. عوامل مؤثر در حل تعارض ۴۱
- ۳-۱. جدی گرفتن مسئله ۴۱
- ۳-۲. دعا ۴۱
- ۳-۳. درک کردن همسر در هنگام تعارض ۴۲
- ۳-۴. باور به توانمندی در حل اختلاف ۴۳
- ۳-۵. اراده اصلاح ۴۳
- ۳-۶. اختصاص زمان مناسب و نزدیک برای گفت و گو ۴۴
- ۳-۷. در لرزگرفتن مکان مناسب برای گفت و گو ۴۴
- ۳-۸. پذیرایی می و عذرپذیری ۴۵
۴. گام های حل تعارض ۴۶
- ۴-۱. روشن کردن مسئله ۴۶
- ۴-۲. مشخص کردن حیات مسئله ۴۷
- ۴-۳. جست و جوی راه حل های ممکن ۴۷
- ۴-۴. ارزیابی راه حل ها و انتخاب بهترین آنها ۴۸
- ۴-۵. تقسیم کار و برنامه ریزی در مورد آن ۴۹
- ۴-۶. عمل بر اساس راه حل برگزیده ۴۹
- ۴-۷. پیگیری و محاسبه نتیجه ها ۵۰
- ۴-۸. تشکیل جلسه صلح خانوادگی ۵۱
- ۴-۹. بهره گرفتن از مشاوران متعهد و متخصص ۵۳
- ۴-۱۰. تحمل شرایط همسر و معاشرت نیکو با وی ۵۴
- ۴-۱۱. جدایی پسندیده ۵۴

گفتار چهارم: اخلاق در امور اقتصادی ۷۹

۱. مسئولیت‌های اخلاقی مردان در امور اقتصادی ۸۱

۱-۱. تأمین اقتصادی خانواده ۸۱

۱-۲. کسب حلال ۸۳

۱-۳. توازن دخل و خرج ۸۴

۱-۴. قناعت ۸۴

۲. تکالیف اخلاقی زنان در امور اقتصادی ۸۵

۲-۱. مدیریت از زندگی ۸۵

۲-۲. صداقت از سلامت ۸۶

۲-۳. پرهیز از وسوسه‌های بر شوهر ۸۷

۲-۴. بخشش مستحق از مزایه ۸۸

گفتار پنجم: اخلاق در امور جنسی ۹۱

۱. تأمین نیاز جنسی همسر ۹۳

۲. عفت‌ورزی ۹۵

۲-۱. مراقبت از نگاه ۹۶

۲-۲. پرهیز از شوخی با نامحرم ۹۷

۲-۳. رعایت حریم در روابط با نامحرم ۹۸

۳. غیرت‌ورزی ۹۹

۴. پرهیز از غیرت‌ورزی نابجا ۱۰۰

۵. آراستگی ۱۰۱

۱۰۵	گفتار ششم: اخلاق در مدیریت خانواده و ایفای نقش
۱۰۸	۱. همکاری و تعاون
۱۰۹	۲. تقسیم کار
۱۱۰	۳. مدیریت مرد
۱۱۲	۴. مدیریت کدبانو
۱۱۳	۵. تربیت فرزند
۱۱۴	۶. منزلت
۱۱۷	کتابنامه
۱۲۳	فهرست آیات
۱۲۵	نمایه

پیشگفتار

اگر در خانواده‌ای ثروت، جایگاه‌های اجتماعی بالا، چهره‌های زیبا و تحصیلات بالا وجود نداشته باشد، روابط به هم نمی‌ریزد و قابل تحمل است... ولی اگر در خانواده‌ای اخلاق نباشد تحمل زندگی سخت است. شکی نیست که خانواده یک نهاد اجتماعی همراه با احکام و قوانین حقوقی است؛ ولی این تمام خانواده نیست. خانواده منهای اخلاق یعنی خانواده منهای خانواده. اگر خانواده را با یک سری حقوق و مسئولیت‌های خشک برابر بدانیم، نگاهی کاهش‌گرایانه به خانواده داشته‌ایم. خانواده از نظر اسلام، بنیانی الهی همراه با اخلاق انسانی است.

دغدغه اصلی در این نوشتار، ارائه راهکارهایی قابل اجرا برای یک زندگی آرام و سرشار از فضیلت‌های اخلاقی است. سال‌ها تجربه مشاوری و پژوهش در حوزه خانواده، تدوین کتب و مقالات متعدد و مسئولیت معاونت تهذیب حوزه‌های علمیه، از نویسنده، شخصیتی ساخته است که برای نگارش چنین کتاب‌هایی بدان نیاز داریم.

اثر حاضر محصول تلاش گروه اخلاق، تربیت و روان‌شناسی مرکز پژوهش‌های جوان است. این مجموعه، شاخه‌ای از شاخسار پُربروبار

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی^۱ است که با گروه‌های علمی «بیش و اندیشه»، «مطالعات فرهنگی و اجتماعی»، «نظام‌ها و مطالعات انقلاب اسلامی»، «اخلاق، تربیت و روان‌شناسی»، «سنت‌های حوزوی و آداب للبگی» و «ادب و هنر» به افق‌های پیش رو و گام‌های پیشرو در عرصه فرهنگ جامعه اندیشیده، آثار مفیدی به ثمر نشانده است. رشد و شکوفاندن باورها و ارزش‌های دینی، معرفی الگوهای مطلوب رفتار دینی و پاسخ به نیازها و خواسته‌های جوانان در زمینه‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی از برجسته‌ترین اهداف این روی مرکز است تا با رصد شرایط روز جامعه، به صید موضوع‌های روز دست زده، پژوهش‌هایی مفید بیافریند.

مرکز پژوهش‌های جوانان در چهار سطح جوان، دانشجوی، اندیشه و طلبه به تولید آثاری در قالب‌ها و آرایه‌های گوناگون مشغول است:

۱. «کتاب جوان» برای مخاطبان جوانان تهیه می‌شود که هفده تا ۲۴ ساله‌اند و دوره متوسطه تحصیلی را سپری کرده‌اند.

۲. «کتاب دانشجوی» مربوط به جوانان دانش‌پژوه در سطح کاردانی و

۱. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با توجه به بایستگی تحقیقات علمی و منسجم، نظریه‌پروری و نوآوری درباره زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری و ضیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری افشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، به عنوان نهادی علمی-پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد. این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین‌پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

کارشناسی است که به طور معمول هجده تا ۲۶ سال سن دارند.

۳. «کتاب اندیشه» برای جوانانی نگاشته می‌شود که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر فرازی فراتر از مقطع کارشناسی قدم نهاده‌اند و به طور معمول کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده‌اند.

۴. «کتاب طلبه» با جوانانی سخن می‌گوید که سال‌های نخست و سطوح میانی علوم حوزیه را می‌گذرانند.

کتاب پیش رو از آثار سطح جوان این مرکز است.

این مرکز با قدردانی از جلال حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر هادی حسین‌خانی برای انجام این اثر ارزشمند، مجذانه مدیر سابق گروه اخلاق، تربیت و روان‌شناسی آقای رامین تریبی، مدیر گروه فعلی آقای محمدمهدی عباسی آغوی و همکاری ارزیابان گرامی عجم‌الاسلام آقایان دکتر علی حسین‌زاده و سیدرضا کلوری را ارج نهاده، صمیمانه در انتظار نقدها و پیشنهادهای خوانندگان تیزبین نشسته است.

مرکز پژوهش‌های جوان

مقدمه

است. کام به معنای خانواده به عنوان یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نهادهای اجتماعی، به ایران بسیار زیادی از حاکمیت ارزش‌های اخلاقی در آن متأثر است؛ از این رو در منابع اسلامی بر صلاحیت اخلاقی به مثابه یک معیار کلیدی در همسرگزینی تأکید شده است.^۱ علاوه بر توجه به صلاحیت اخلاقی همسر در اصل ازدواج، انتخاب همسر، رعایت اصول اخلاقی در طول زندگی مشترک نیز حائز اهمیت فراوان است و به همین دلیل، در منابع اسلامی تأکید فراوانی بر حاکمیت اخلاق در روابط بین همسران مشاهده می‌شود و حتی جزئی‌ترین نکات اخلاقی که موجب تقویت بنیان خانواده می‌شود، مورد توجه جدی قرار گرفته است. بررسی‌های روان‌شناختی در موضوع خانواده نیز نشان‌دهنده آن است که تضعیف بنیاد خانواده در جامعه

۱. «عن ابراهیم بن محمد الهمدانی قال: کتبت الی ابی جعفر علیه السلام فی التزوید فاتیانی کتابه بخطه قال رسول الله صلی الله علیه و آله: اذا جاءکم من ترضون خلقه و دینه فزوجوه اِلا تفعلوه تَکُنْ فِتْنَةٌ فِی الْاَرْضِ وَ فُسَادٌ کَیْثُهَا: ابراهیم همدانی می‌گوید درباره ازدواج نامه‌ای به امام باقر علیه السلام نوشتم. حضرت به خط خود جواب داد که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرموده: بیا کسی که از اخلاق و دینش رضایت دارید ازدواج کنید و خودداری شما از وصلت با او باعث فساد و فتنه بزرگ در جامعه خواهد شد (محمدتقی فلسفی؛ *الحديث: روایات تربیتی*؛ ج ۱، ص ۱۸۱).

امروز تا حدود زیادی از ضعف ارزش‌های اخلاقی در خانواده، به‌ویژه در روابط بین همسران ناشی می‌شود. تحقیقات رحیمی در چندین شهرستان استان خراسان در خصوص عوامل طلاق نشان می‌دهد نداشتن تفاهم اخلاقی زوجین با ۷۶/۲۳ درصد مهم‌ترین عامل طلاق به‌شمار می‌رود.^۱ بررسی‌های به‌عمل‌آمده توسط سپهریان^۲ نیز در خصوص مواردی که طی سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۴ در شهرستان ارومیه ح‌کم طلاق درباره آنها صادر شده بود، حاکی از آن است که ۸۳٪ زنان و مردان اظهار نموده‌اند علت تقاضای طلاق آنان از همسر ناسازگاری‌های رفتاری و اخلاقی بوده است. از سوی دیگر، بررسی خانواده‌ای مطلقه توسط عبدالحسینی^۳ نیز حاکی از آن است که عدم تفاهم اخلاقی و طلاق با ۵۱٪ از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر وقوع طلاق در بین زوجین بود.^۴

بر این اساس، چنانچه بتوان روابط اعضای خانواده را بر ارزش‌های اخلاقی منطبق نمود، انتظار می‌رود «خانواده‌ای اخلاقی» تشکیل شده و از استحکام لازم برخوردار گردد. در این نوشتار، با استفاده از منابع اسلامی، مهم‌ترین ارزش‌های اخلاقی که موجب تقویت روابط بین همسران می‌شود، شناسایی و شاخصه‌ها و معیارهای آن تعیین می‌گردد؛ همچنین به‌دیده‌ها و آسیب‌های بی‌توجهی به این ارزش‌ها تبیین شده و برای استقرار آنها در

۱. رحیمی. حسین؛ «بررسی طلاق در استان خراسان»؛ ص ۱۱۲.

۲. فیروزه سپهریان؛ «بررسی مقدماتی عوامل مؤثر بر طلاق و راه‌های پیش‌گیری از آن»؛ ص ۱۹.

۳. امیر عبدالحسینی؛ «بررسی طلاق با نگاه به مشکلات جنسی»؛ ص ۶۲.

۴. هادی حسین‌خانی؛ «معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه اسلام و ساخت مقیاس آن»؛ ص ۵.

خانواده، راهبردهای لازم ارائه خواهد شد. موضوع‌هایی همچون اخلاق در گفت‌وگو، اخلاق در روابط صمیمانه، اخلاق در حل تعارض بین فردی، اخلاق در برقراری ارتباط با خارج سیستم خانواده، اخلاق در مدیریت و ایفای نقش، اخلاق در امور جنسی و اخلاق در امور اقتصادی شاکله اصلی نوشتار حاضر را تشکیل می‌دهد. استناد به منابع اصیل دینی، نقل سیره اولیای الهی و اندیشمندان، شخصه این اثر به شمار می‌رود.